

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Rok Leskovšek

Vloga in pomen misij v Čadu

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Rok Leskovšek

Mentorica: doc. dr. Maja Garb

Vloga in pomen misij v Čadu

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

ZAHVALA

Družini in Anji za vso podporo in potrpljenje tekom študija,
še posebej pa mentorici za vso pomoč in usmerjanje pri nalogi
ter gospodu Mladenu Janešu za sodelovanje in dragocen čas.

HVALA!

Vloga in pomen misij v Čadu

Na afriških tleh že mnoga desetletja potekajo oboroženi konflikti med lokalnim prebivalstvom, ki so bili dolgo časa prezrti s strani mednarodne skupnosti. Zaradi konfliktov v Čadu, Srednjeafriški republiki in Sudanu, zlasti pokrajini Darfur, je bila pod okriljem Združenih narodov vzpostavljena mirovna operacija MINURCAT, kateri so vojaško podporo nudile evropske sile v sklopu operacije EUFOR Tchad/CAR. V nalogi sem raziskoval ozadje vzrokov za posredovanje mednarodne skupnosti v tem delu regije, saj me je zanimalo, ali so države vodili egoistični nacionalni interesi po vplivu in posedovanju naravnih virov, še posebej nafte, oziroma humanitarna nota, ki se je kazala v obliki pomoči in zaščite lokalnemu prebivalstvu in beguncev. Sodeč po ugotovitvah je imela mirovna operacija v Čadu in okoliških državah delno pozitiven vpliv na lokalno prebivalstvo in kakovost njihovega življenja, vendar pa se kljub temu poglobitni razlog za posredovanje mednarodne skupnosti skriva v nacionalnih interesih, zlasti interesih po nafti in povečevanju strateškega vpliva v tovrstni afriški regiji.

Ključne besede: mirovna operacija, Čad, nacionalni interesi, humanitarnost.

The role and meaning of missions in Chad

For decades armed conflicts have been taking place in Africa between the locals that had been overlooked by the international community for a long time. In response to the conflicts in Chad, Central African Republic and Sudan, especially the Darfur region, the peacekeeping operation MINURCAT was established by the United Nations with military support from the European Union military forces within the framework of the EUFOR Tchad/Car operation. In my diploma paper I did a research on the background of the reasons for an intervention by the international community in this region as I was interested whether the countries were driven by egoistic national interests in order to influence and gain ownership of natural resources, especially oil, or this was truly a humanitarian act in terms of providing help and protection to the locals and refugees. According to my findings the peacekeeping operation in Chad had a partially positive influence on the local people and the quality of their lives, however, the main reason the international community interfered still lies within national interests, especially interest in oil and in gaining strategic influence in such African regions.

Key words: peacekeeping operation, Chad, national interests, humanitarianism.

Kazalo

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKI - TEORETIČNI OKVIR	8
2.1 Predmet in cilji preučevanja	8
2.2 Hipoteza.....	8
2.3 Metode dela	8
2.4 Opredelitev temeljnih pojmov	9
2.4.1 Varnost.....	9
2.4.2 Nacionalni interes	9
2.4.3 Mirovne operacije	10
3 VARNOSTNA SITUACIJA NA OBMOČJU ČADA, SREDNJEAFRIŠKE REPUBLIKE IN SUDANA	11
3.1 ČAD.....	11
3.1.1 Značilnosti Čada	11
3.1.2 Varnostni kontekst	13
3.2 SREDNJEAFRIŠKA REPUBLIKA.....	15
3.2.1 O Srednjeafriški republiki.....	15
3.2.2 Varnostni kontekst	15
3.3 SUDANSKA KRIZA	17
3.4 DARFUR.....	18
4 MEDNARODNO POSREDOVANJE V ČADU IN REGIJI	20
4.1 Misija Združenih narodov (UN MINURCAT).....	20
4.2 Misija Evropske unije EUFOR Tchad/CAR	23
4.3 Slovenski prispevek k varnostni v Čadu.....	25
4.4 Glavni akterji in njihovi interesi	26
4.4.1 Francija	26
4.4.2 Združene države Amerike.....	27
4.4.3 Kitajska	30
5 VLOGA IN POMEN MISIJ ZA LOKALNO PREBIVALSTVO	31
6 ZAKLJUČEK	34
7 LITERATURA	35
PRILOGA A: Prepis intervjuja z Mladenom Janešem	41

Kazalo slik

Slika 4.1: Področje delovanja sil EUFOR Tchad/CAR	24
Slika 4.2: Prikaz vojaške pomoči in prodaje Čadu pred/po 11. septembru.....	29
Slika 4.3: Cevovod Čad-Kamerun.....	30
Slika 5.1: Število notranje razseljenih oseb v obdobju 2006-2011	32

1 UVOD

V času nestabilnih gospodarskih in političnih razmer je mednarodni mir dragocena vrednota. Ko govorimo o vzpostavljanju in ohranjanju slednjega se večkrat srečamo s terminom mirovne operacije, natančneje z vojaškimi in nevojaškimi aktivnostmi, ki potekajo v kontekstu političnih in diplomatskih prizadevanj (Jelušič 2003, 628) in so orodje zunanje politike držav. Odločitev za izvedbo mirovnih operacij je lahko odvisna od političnih in gospodarskih razlogov oziroma so izvedene na osnovi želje po humanitarni pomoči, kar je tudi njihov prvotni namen.

Vendar humanitarni vidik operacij je v današnjem času kapitalizma, v katerem se bije srdit boj velesil za neobnovljive naravne vire, zlasti nafto, vse bolj zanemarjen oziroma drugotnega pomena. Tudi o »mirovnih« operacijah v Afganistanu in Iraku, ki sta posledica ameriške »vojne proti terorizmu« in želje po zagotovitvi miru in stabilnosti, se v javnosti poraja dvom o smotnosti in čistosti namenov samega posredovanja. Namreč znano je, da v Iraku nikoli niso našli orožja za množično uničenje, prav tako pa lik Osame bi Ladna v javnosti odpira mnoga vprašanja, na katera odgovore po vsej verjetnosti nikoli ne bomo dobili. Na tem mestu velja opomniti, da ti državi ležita na območju, ki je najbolj bogato z naftnimi viri, zaradi česar se poraja vprašanje, kje so meje in koliko in koga so države velesile pripravljene žrtvovati za svoje lastne interese.

V diplomskem delu želim na primeru mirovne operacije v Čadu in Srednjeafriški republiki raziskati predpostavko, da mirovne operacije niso le posledica nacionalnih interesov in želje po širitvi vpliva in moči velesil v dotični regiji, ampak da je prioriteta posredovanja zagotoviti varnost lokalnega prebivalstva in izboljšati življenjske pogoje le-tega in s tem zagotoviti mir in stabilnost.

Afriška celina je dolga leta bivala v senci zapostavljenosti in nezainteresiranosti tako medije kot tudi širše mednarodne javnosti. Varnostna problematika tega področja je bila mnogokrat zamolčana, na kar kaže (ne)ukrepanje v primeru genocida v Ruandi leta 1994, pred katerim si je dobršni del javnosti zatiskal oči, ter večletno nasilje v pokrajini Darfur, kateremu velesil prav tako mnoga leta niso posvečale pretirane pozornosti. In ravno ta nezavzetost za varnostno problematiko na črni celini me je spodbudila k raziskovanju ozadja posredovanja

mednarodne skupnosti v Čadu in okolici. Ključno raziskovalno vprašanje se tako glasi, ali so se države velesile resnično odločile zagotoviti mir in stabilnost v tem delu regije in s tem omogočiti lokalnemu prebivalstvu varno prihodnost ali so do posredovanja ponovno vodili izključno nacionalni interesi, medtem ko se je pomoč ljudem ponovno znašla na stranskem tiru.

2 METODOLOŠKI - TEORETIČNI OKVIR

2.1 Predmet in cilji preučevanja

Predmet preučevanja diplomske naloge je predstaviti in analizirati mednarodno posredovanje v Čadu in Srednjeafriški republiki. Prav tako je eden izmed ključnih ciljev ugotoviti in raziskati nacionalne interese velesil v tem delu regije in vlogo ter pomen misije za matično državo ter lokalno prebivalstvo, ki se je znašlo v krizi.

2.2 Hipoteza

Na podlagi ciljev diplomskega dela bom skušal zavrniti oziroma potrditi naslednjo hipotezo, in sicer:

H1: Mirovne operacije niso posledica le nacionalnih interesov velesil (gospodarskih, političnih ipd.), temveč se lahko realizirajo zgolj kot odziv držav na ogroženost civilnega lokalnega prebivalstva.

2.3 Metode dela

Pri pisanju diplome sem uporabljal metodo analize in interpretacije sekundarnih virov, saj sem v večini zaradi aktualnosti teme analiziral internetne članke in spletne strani. Prav tako sem si pri delu pomagal z analiziranjem in interpretacijo primarnih virov, zlasti raznih poročil Evropskega parlamenta in Varnostnega sveta Združenih narodov, ter deskriptivno metodo za opredelitev temeljnih pojmov v nalogi. Pri raziskovalnem delu naloge sem se oprl na intervju s pripadnikom slovenske vojske gospodom Mladenom Janešem, ki se je udeležil mirovne operacije v sklopu evropskih sil v Čadu in Srednjeafriški republiki.

2.4 Opredelitev temeljnih pojmov

2.4.1 Varnost

Varnost predstavlja temeljno vrednoto medčloveških odnosov, ki se institucionalizira z nastankom suverene države in sistema držav na globalni ravni. Na današnji stopnji družbenega razvoja je varnost temeljna prvina obstoja in delovanja posameznika, družbe oziroma države in mednarodnega sistema. Na današnje razumevanje varnosti je potrebno gledati celostno, saj tovrstni pojav vključuje vse vidike človekovega obstoja in delovanja v družbi (npr. ekonomsko, socialno, politično, izobraževalno, komunikacijsko-informacijsko, obrambno idr.) (Grizold 1999, 1–2).

Wolfers (1962, 150) je varnost med prvimi opredelil kot objektivno stanje odsotnosti groženj pridobljenim vrednotam ter kot subjektivno odsotnost strahu, da bodo posameznikove vrednote napadane.

Varnost lahko opredelimo tudi kot stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni in duševni ter gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti v razmerju do drugih posameznikov, družbenih skupnosti in narave (Grizold 1992, 63).

Sodobni varnostni vzorec se navzven obravnava v obliki štirih temeljnih konceptualnih okvirov, in sicer:

1. individualne varnosti,
2. nacionalne varnosti,
3. mednarodne varnosti in
4. globalne varnosti (Grizold 1999, 10).

2.4.2 Nacionalni interes

Nacionalni interes je verjetno eden izmed najbolj oblikujočih se politoloških pojmov in zato tudi eden najbolj zlorabljenih. Mnogi avtorji poudarjajo, da je nacionalni interes subjektiven in hkrati tudi množičen (Prezelj 2002, 622).

V skladu s slednjim lahko nacionalni interes razumemo kot interes države, ki ga običajno opredeli vlada, politiki pa ga mnogokrat uporabljajo kot močno sredstvo mobiliziranja podpore za določena dejanja na področju notranje politike (The Concise Oxford Dictionary of Politics 1996).

Pojem nacionalnega interesa pa v svojem jedru poleg bolj subjektivnih obsega tudi manj subjektivne oziroma celo objektivne elemente, ki so povezani z eksistenco vsake posamezne države, družbe in mednarodne skupnosti. Zato Plano in Olton (1988, 10) nacionalne interese opredeljujeta kot generalizacijo temeljnih nacionalnih potreb, k čimer prištevamo samoohranitev, neodvisnost, ozemeljsko celovitost, vojaško varnost in ekonomsko blaginjo.

2.4.3 Mirovne operacije

Mirovne operacije (ang. Peace Operations) v najširšem pomenu besede razumemo kot vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti, ki potekajo v kontekstu političnih in diplomatskih prizadevanj za vzpostavitev in ohranjanje mednarodnega miru (Jelušič 2003, 628). Že vse od začetka devetnajstega stoletja predstavljajo sredstvo zunanje politike, razmah so doživele po drugi svetovni vojni, nov pomen in zagon pa so dobile po koncu hladne vojne (Jelušič 2003, 628–629).

Dandanes razlikujemo med številnimi mirovnimi operacijami, in sicer operacijami za ohranjanje miru, operacijami za ustvarjanje miru (angl. Peacemaking Operations), operacijami za graditev miru (angl. Peace Building Operations), operacijami preventivne diplomacije (angl. Preventive Diplomacy) ter operacijami za vsiljevanje miru (angl. Peace Enforcement Operations). V praksi mednarodnih prizadevanj pa se še srečujemo z dvema pojmom, in sicer operacije v podporo miru (angl. Peace Support Operations) in vojaške nevojne operacije (angl. Military Operations Other Than War) (Jelušič 2003, 629).

3 VARNOSTNA SITUACIJA NA OBMOČJU ČADA, SREDNJEAFRIŠKE REPUBLIKE IN SUDANA

Februarja leta 2008 je približno 4000 upornikov iz vzhodnega Čada pripotovalo več kot tisoč kilometrov daleč po državi, in sicer zaradi napada na glavno mesto N'Djamena. Do slednjega je prišlo zaradi želje po strmoglavljenju režima čadskega predsednika Idrissa Debya. Sprva je bilo videti, kot da je incident strogo lokalne narave, kot napad skupine moških brez državljanskih pravic na koruptivni in podkupljivi režim vladanja. Vendar podrobnejši pogled napada razkriva bolj zapleteno regionalno sliko incidenta, saj so bila orožje in prevozna sredstva, ki so ju čadski uporniki uporabili v napadu, zagotovljena s strani sudanske vlade v Kartumu. Še več, organizacija napada je potekala v zahodnem Darfurju in severovzhodni Srednjeafriški republiki, kjer so bili mnogi uporniki, udeleženi v napadu, prav plačanci iz teh območji (Giroux in drugi 2009, 1).

Napad na prestolnico Čada je dober pokazatelj procesa regionalizacije oboroženih spopadov, ki so posledica krize v Darfurju, vzhodnem Čadu in severovzhodni Srednjeafriški republiki. Da bi razumeli varnostno situacijo v Čadu in povod za mednarodno posredovanje, se moramo sprva seznaniti z varnostnimi razmerami v celotni regiji, tako v samem Čadu kot tudi v njegovem sosedstvu.

3.1 ČAD

3.1.1 Značilnosti Čada

Čad je afriška država, ki leži v centralni Afriki južno do Libije. Njegova površina obsega 1.284 milijonov km², kar ga uvršča na 21. mesto med vsemi državami sveta. Čad, katerega glavno mesto je N'Djamena, meji na severu na Libijo, na vzhodu na Sudan, jugu na Srednjeafriško Republiko, na vzhodu pa na Kamerun, Niger in Nigerijo (CIA 2011).

Republika je razdeljena na 22 regij in je neodvisna od 11. avgusta 1960, s prenehanjem francoske nadoblasti. Oblast je razdeljena na tri veje oblasti: na izvršilno, katera je v roki predsednika države in vlade, zakonodajno, ki je pod okriljem enodomnega Državnega zbora, ter sodno oblast (CIA 2011).

Čadsko gospodarstvo je zaradi svoje celinske lege, visokih stroškov energije ter vojaških spopadov in konfliktov že dolga leta izjemno prikrajšano. Po podatkih Centralne obveščevalne agencije – CIA (2011) se Čad uvršča na 131. mesto med državami po BDP-ju, ki znaša 17,16 milijard dolarjev. Prav tako ga Human development index (HDI) uvršča med pet najrevnejših držav sveta, saj več kot 80 odstotkov prebivalcev živi pod pragom revščine. Tako večina gospodarstva sloni na tuji pomoči in tujem kapitalu, ki se v večini investira v naftno industrijo (investitorji so v večini ameriška in kitajska podjetja). Zato je večina primarnega gospodarstva, ki sloni na poljedelstvu in živinoreji in s katerimi se še vedno ukvarja večina prebivalstva, odvisna od večjih tujih vlaganj v naftni sektor (CIA 2011). Zatorej naftni sektor že od leta 2003 predstavlja največji delež v čadskem gospodarstvu, saj po podatkih publikacije African Economic Outlook (2008, 214) predstavlja že kar 47,7 odstotkov bruto domačega proizvoda (BDP). Na dan izvozijo 176.000 sodčkov nafte, kar Čad uvršča na 58. mesto držav izvoznic. Posledično postaja država strateško izjemno zanimiva za svetovne velesile¹.

Po podatkih iz julija 2011 živi v Čadu okoli 10.758.945 prebivalcev, ki so izredno neenakomerno poseljeni, zlasti na severu države, ki je v večini puščava. Država se ponaša z veliko rodnostjo (skoraj 40 rojstev na 1.000 prebivalcev) ter z izredno veliko smrtnostjo, ki je posledica stalnih konfliktov in slabih življenjski razmer v državi, prav tako pa na smrtnost vpliva veliko številno umrlih za HIV/AIDS (11.000 smrtnih žrtev na leto, kar Čad uvršča med prve države sveta). Uradna jezika sta francoski, kar je posledica dolgoletne okupacije, ter arabski, prav tako pa obstaja okoli 120 različnih jezikov in dialektov, ki so posledica ogromnega števila etičnih skupin. V večini so prebivalci muslimanske (53,1 odstotkov), katoliške (20,1 odstotka) ter protestantske (14,1 odstotka) veroizpovedi (CIA 2011).

Oborožene sile Čada sestavlja Čadska nacionalna vojska (fr. Armee Nationale de Tchad), ki jo tvorijo kopenska vojska, zračne sile (fr. Force Aérienne Tchadienne) ter žandarmerija (fr. Gendarmerie). Poleg tega za varnost skrbita Glavna služba za varovanje državnih institucij ter Nacionalna obveščevalna služba. Vojska se popolnjuje z naborniki, ki morajo pri 20 letih obvezno odslužiti triletni vojaški rok, ter prostovoljci, ki lahko v vojsko stopijo pri 18 letih oziroma s privolitvijo skrbnikov še kot mladoletni (CIA 2011).

---

¹ Več o interesih in vplivu velesil v 4. poglavju naloge.

3.1.2 Varnostni kontekst

Varnostne razmere v Čadu so se ponovno poslabšale v zadnjih letih, nasilni spopadi pa so v državi prisotni že vse od leta 1965. Čad je bil vse do leta 1960 francoska kolonija, vpliv francoske države pa je moč čutiti še danes (Juvan 2008, 10).

Po treh desetletjih trajajoče državljanske vojne ter zasedbe libijskih oboroženih sil (leta 1983) je leta 1990 v Čadu ponovno zavladal mir, ki pa ni trajal dolgo. Tedanji vladi je namreč uspelo pripraviti demokratično ustavo ter izpeljati predsedniške volitve (leta 1996 in leta 2001). Vendar so leta 1998 na severu Čada ponovno izbruhnili spopadi med vlado in uporniški silami, ki pa kljub številnim sprejetimi mirovnimi sporazumi še vedno trajajo. Do konfliktov je prišlo zaradi nestrinjanja uporniških skupin s politiko aktualnega predsednika Idrissa Debya, ki ima močno podporo mednarodne skupnosti, zlasti Francije in Združenih držav Amerike (Juvan 2008, 10).

Dogodki v sosednjem Sudanu prav tako močno in neposredno vplivajo na varnostno situacijo v Čadu, namreč enote sudanske milice džandžavidov, ki so vključene v spopade v pokrajini Darfur, že od leta 2004 napadajo vasi in mesta v vzhodnem Čadu, kradejo živino, ubijajo civilno prebivalstvo in požigajo hiše. Še več, preko 200.000 beguncev iz severozahodne sudanske pokrajine Darfur je zatočišče našlo v vzhodnem Čadu, kamor so se zatekli tudi begunci iz severnega dela Srednjeafriške republike (Juvan 2008, 10).

V Čadu se je ponovno zaostriło leta 2005, ko je predsednik Čada, z željo po ponovni predsedniški kandidaturi, spremenil ustavo. Slednje dejanje je med večinskim delom javnosti doživelo precejšnje ogorčenje in odpor, kar je privedlo do masovnega prestopa pripadnikov oboroženih sil med uporniške skupine. Med najbolj prepoznavnima sta bila Zbor za demokracijo in svobodo (The Rally for Democracy and Liberation - RDL) in Platforma za spremembe, enotnost in demokracijo (Platform for Unity, Democracy and Change - SCUD), ki je nekaj mesecev kasneje pristopila k skupini uporniških enot z imenom Združena fronta za demokratične spremembe (United Front for Democracy and Change - FUCD) (Vuga 2009, 8).

Tako je bil Deby maja 2006 že tretjič izvoljen za predsednika, a je bila sama legitimnost volitev nekoliko vprašljiva, saj se opozicijske stranke volitev niso udeležile. Finančna in

gospodarska kriza v državi se je na ta način le še poglobljala, potem ko je Svetovna banka zaradi očitnih indicev, da čadska vlada pridobljena finančna sredstva porablja za nakup orožja, zamrznila vsa svoja izplačila. Posledično je čadska vlada leta 2006 razglasila izredno stanje v glavnem mestu in severnih, vzhodnih ter južnih pokrajinah. Mednarodne humanitarne organizacije, ki so bile dejavne na tem področju, so ob tem evakuirale svoje osebje iz mest vzhodnega Čada, ker so razmere postale preveč kritične (Juvan 2008, 10).

Na tem mestu v zgodbo dodatno zaplete spor med plemenoma Zagawa, kateremu pripada predsednik Deby, in uporniškimi plemenom Tama, ki naj bi po prepričanju predsednika užival podporo sudanske oblasti (Vuga 2009, 8).

V upanju na ustavljanje prelivanja krvi, je bil 8. februarja 2006 med čadskim in sudanskim predsednikom ob mediaciji libijskega predsednika Gadafija podpisan tripolski mirovni sporazum. V sporazumu so se sprte strani zavzemale za prekinitev krvavih spopadov, ki pa jo uporniki niso bili pripravljeni spoštovati, saj že dva meseca po podpisu sporazuma je prišlo do ponovnega napada sudanskih milic ter čadskih upornikov v vasi Djawara v vzhodnem Čadu, pri čemer je bilo ubitih približno 100 civilnih prebivalcev (Vuga 2009, 8–9).

Dve leti kasneje, 13. marca 2008, je bil med Sudanom in Čadom ponovno podpisan mirovni sporazum, in sicer t. i. dakrski mirovni sporazum, s katerim sta predsednik Deby in sudanski predsednik Omar al-Bashir ponovno sprejela odločitev o prekinitvi spora med državama in o obnovitvi mirovnih prizadevanj ter zagotovitvi varne prihodnosti prebivalcem. Tako je bila novembra 2008 v N'Djamenu na podlagi omenjenega sporazuma sprejeta odločitev obeh držav o obnovitvi diplomatskih odnosov in aktiviranju mirovnih sil, in sicer vojaških opazovalcev v obmejnem pasu (Vuga 2009, 9).

A navkljub mirovnemu prizadevanju so se boji med vlado in uporniškimi skupinami ter plemeni nadaljevali, to pa je klicalo po posredovanju mednarodne skupnosti.

3.2 SREDNJEAFRIŠKA REPUBLIKA

3.2.1 O Srednjeafriški republiki

Srednjeafriški republiki (v nadaljevanju CAR) je celinska država v srednji Afriki, ki meji na Čad, Sudan, Demokratično republiko Kongo (DRK), Republiko Kongo in Kamerunom. Njena velikost je primerljiva z velikostjo Francije, katere nadoblasti se je rešila leta 1960. Navkljub temu da je država izredno bogata z vodo, kmetijskimi viri in minerali, pa so njeni prebivalci podobno kot drugod v regiji med najrevnejšimi na svetu. CAR namreč zaseda 172. mesto (od 177 držav) po indeksu človekovega razvoja (Human Development Index), saj več kot 67 odstotkov prebivalstva živi z manj kot enim dolarjem na dan. Država se že desetletja nahaja v razvojni krizi, saj ji, za razliko od skoraj vsake druge države v podsaharski Afriki, ni uspelo narediti kakršnega koli napredka v razvoju skoraj tri desetletja. Medtem ko so se dohodki v celotni Afriki povečali tudi desetkratno, so v CAR dolgo časa stagnirali. In prav zaostanek v razvoju ima veliko vlogo pri razvoju konflikta v državi, saj sta pomanjkanje gospodarskih priložnosti in socialne varnosti glavna vzroka za upor na severu države. Kot rezultat negotovih razmer je bilo okoli 300.000 državljanov prisiljenih zapustiti svoje domove, od tega jih je 198.000 notranje razseljenih oseb, več kot 100.000 pa jih je zbežalo v sosednji Čad, Kamerun in Sudan. Tako so se zaradi zaostalega razvoja in neprestanih konfliktov v državi problemi prelevili v hudo humanitarno krizo, saj so osnovne javne storitve, kot so izobraževanje, zdravstvo, pitna voda in ostale naravne dobrine na severu države, postale vse prej kot dosegljive. S težavami se soočajo tudi šole, posledice pa se kažejo v pomanjkanju kakovosti pouka in neustreznosti šolske infrastrukture. Prav tako je tukaj otežena preskrba s hrano, velik problem pa povzroča tudi dotrajana cestna infrastruktura, ki otežuje oziroma na nekateri delih onemogoča dostop pomoči do ogroženih področij (HDPT CAR 2011).

3.2.2 Varnostni kontekst

Varnostne razmere v CAR so, tako kot v Čadu, izredno nestabilne in kaotične, saj nezaupanje državljanov v obrambne sile, sodstvo in pravno varnost zaradi nekaznovanja iz dneva v dan narašča. Na (ne)varnostno situacijo v državi pa negativno vplivajo tudi konflikti sosednjih držav (HDPT CAR 2011).

Posledično tako skoraj milijon ljudi na severu države živi v nenehnem strahu pred spopadi med številnimi oboroženimi skupinami, vključno z vladnimi silami, uporniki in kriminalnimi združbami. Tako je bilo zaradi strahu okoli 200.000 ljudi prisiljenih zapustiti sever in iskati varnost drugod po državi. Poleg tega je zaradi pomanjkanja nadzora prišlo do relativno prostega pretoka lahkega in malo kalibrskega orožja, kar zaradi slabih ekonomskih pogojev vodi večino ljudi v razbojništvo (HDPT CAR 2011).

V vzhodnem delu države prisotnost Gospodove uporniške vojske (The Lord's Resistance Army - LRA)² prav tako predstavljajo resno grožnjo varnosti prebivalstva, saj so slednjemu kršene številne človekove pravice. Med najbolj pogoste in hude kršitve, ki se dogajajo v tem delu države, štejemo umore, ugrabitve, samovoljne aretacije in obtožbe zoper čarovništva. Spolno nasilje, ki vključuje zlasti ženske in otroke, prav tako predstavlja velik problem v državi in močno kliče po usklajenem odzivanju in preventivnih ukrepih (HDPT CAR 2011).

Konflikti v sosednjih državah so posledica skoraj 35.000 beguncev v CAR, pri čemer jih je kar 25.000 iz Demokratične republike Kongo (DRK). Velik varnostni problem na drugi strani predstavlja tudi veliko število notranje razseljenih oseb, ki so brez kakršne koli dokumentacije in potrebnega socialnega varstva, kar povečuje njihovo ranljivost. Varnostni problem gre pripisati tudi slabi zdravstveni in socialni infrastrukturi, ki onemogoča ustrezno varstvo, ter velika stopnja razširjenosti z HIV okuženimi ljudmi, zlasti na območju, kjer potekajo konflikti (HDPT CAR 2011).

Vendar pa je v državi moč opaziti tudi nekaj pozitivnih sprememb, zlasti v politični sferi, kjer se začneja politični dialog. Velik korak k izboljšanju varnostnih razmer in zmanjšanju števila kršitev človekovih pravic, izključujoč vzhodni del, kjer je prisotnost LRA, pa ponazarja podpis mirovnega sporazuma leta 2008 (HDPT CAR 2011).

Okrepitev pravne države ter izboljšano poznavanje mednarodnih človekovih pravic in humanitarnega prava med vpletenimi strankami so ključnega pomena za izgradnjo in spodbujanje trajnega miru in stabilnosti v državi in regiji kot celoti (HDPT CAR 2011).

---

² Uporniška skupina, ki pod vodstvom Josepha Konya, deluje v južnem Sudanu in je odgovorna za hude kršitve človekovih pravic, vključno z ugrabitvami, posilstvi in umori civilistov (Global Security 2011).

3.3 SUDANSKA KRIZA

V Sudanu so se med leti 1955 in 2005 odvijale državljanske vojne. Država je bila v času britanskega kolonializma razdeljena na severno in južno upravo, ki sta bili administrativno ločeni. Povod za državljansko vojno predstavlja prenos moči v času osamosvajanja elitam na severu države, kjer v večini prevladuje arabsko in muslimansko prebivalstvo. Posledično se je na jugu države, kjer v večini živijo katoliki in animisti, formiralo uporniško gibanje AnyaNya, ki je začelo z napadi (Giroux in drugi 2009, 5).

Sledila sta dva vojaška udara, ki sta se razvrstila leta 1958 in leta 1969. S slednjim se je na oblast povzpel poveljnik Gaafar Nimeiri, ki je skušal rešiti sudanske probleme ter združiti sever in jug. Njegov največji uspeh je bil podpis mirovnega sporazuma leta 1972 v Adis Ababi, ki ga je sklenil z odporniškimi gibanjem južnega dela Sudana, AnyaNya. S sporazumom je Nimeiri južni polovici zagotovil regionalno avtonomijo in večjo zastopanost v nacionalnem parlamentu (Amnesty International Slovenija 2011).

V odsotnosti večjih konfliktov, v obdobju med leti 1972 in 1983, se je pričelo raziskovanje in razvoj naftne industrije, pri čemer je odkritje nafte konfliktu dodalo le novo dimenzijo in nov vir spora med sprtima stranema (Giroux in drugi 2009, 5).

Predsednik Gaafar Nimeiri je leta 1983 v svoje vladanje skušal uvesti šiitsko pravo nad celotno državo. Kot odziv na njegovo dejanje se je istega leta oblikovalo Osvobodilno gibanje Sudanskega ljudstva (Sudan People's Liberation Movement/Army – SPLM) pod poveljstvom Johna Garange, ki se je pričelo boriti proti sudanski vladi. S tem se je ponovno odprla fronta druge državljanske vojne (Johnson v Giroux 2009, 6). Nimeirijeva vladavina se je končala leta 1985, ko je položaj moral zapustiti zaradi ponovnega vojaškega udara v državi.

S četrtim vojaškim udarom leta 1989 je na oblast stopil zdajšnji aktualni sudanski predsednik Omar al-Bašir, ki je razveljavil ustavo in aretiral voditelje parlamenta. Al-Bašir je predsednik Nacionalne kongresne stranke (National Congress Party – NCP), ki predstavlja vse Arabce severnega dela Sudana. NCP je bila v preteklosti znana kot Nacionalna islamska fronta (National Islamic Front – NIF), ki jo je vodil Hassan al-Turabi – verski in ideološki voditelj Sudana ter pobudnik za uveljavitev šiitskega prava (Amnesty International Slovenija 2011).

Državlјanska vojna se je končala leta 2005, ko sta sprti strani po tridesetmesečnih pogajanjih podpisali Splošni mirovni sporazum (Comprehensive Peace Agreement – CPA), s katerim se je končala najdaljša državljanska vojna v Afriki, ki je terjala več kot dva milijona žrtev. V sporazumu je bila južnemu Sudanu odobrena avtonomija, enaka razdelitev prihodka od naftnega dobička ter za leto 2011 določen referendum o samoodločbi. Vendar pa je sprejetje mirovnega sporazuma bilo v senci konflikta v Darfurju, ki se je začel, še preden so se pogajanja zaključila (Giroux in drugi 2009, 6).

Leta 2005 bila v Sudan napotena še vedno trajajoča misija Združenih narodov v Sudanu (UNMIS), ki ima podlago v Resoluciji Varnostnega sveta 1550 (2005). Glavni namen misije je podpora uresničevanju sprejetega mirovnega sporazuma. Vendar kljub temu se nestabilne varnostne razmere v državi nadaljujejo (Amnesty International Slovenija 2011).

V skladu s sprejetim mirovnim sporazumom je od 9. do 15. januarja 2011 potekal referendum o neodvisnosti južnega Sudana. Referendum je potekal pod budnim očesom 110 opazovalcev Evropske unije, ki so obiskali več kot 800 volišč v severnem in južnem Sudanu, ter opazovalci Afriške unije, tako da je sam referendum potekal v skladu z mednarodnimi normami (SIOL 2011).

Glasove je oddalo 3,85 milijona volilnih upravičencev, ki so se enoglasno odločili za odcepitev južnega Sudana od matične države. Tako je največja afriška država razpadla na dva dela, ki pa ostajata v napetih odnosih vse do danes (DELO 2011).

3.4 DARFUR

Darfursko regijo, ki leži na zahodu Sudana, sestavljajo province Severni in Zahodni Darfur, ki ležita na meji s Čadom, ter Južni Darfur, ki meji na CAR. Območje je že od nekdaj veljalo za eno najrevnejših območij in najbolj zapostavljenih v Sudanu. Večinsko prebivalstvo so Afričani in Arabci muslimanske veroizpovedi. Nastanek krize, ki je zajela pokrajino, lahko pripišemo prepletu različnih dejavnikov, in sicer pomanjkanje naravnih virov, kar so še poslabšale zelo hude suše, plemenski spori in občutek Darfurcev, da so odrinjeni in niso udeleženi pri dobičku od sudanske nafte (Evropski parlament 2007).

Začetki konflikta segajo v leto 2003, ko so uporniške skupine, ki so se počutile zapostavljene in odrinjene pri bogatenju z nafto, začele z napadi na vladne objekte. Sprva sta bili formirani le dve glavni skupini upornikov, in sicer Sudanska osvobodilna vojska/gibanje in Gibanje za pravico in enakost, ki je bil pod močnim vplivom islamske religije. Zaradi napadov upornikov je sudanska vlada v Darfurju sprožila vojaško in policijsko akcijo ter začela z mobilizacijo tako imenovane "samoobrambne milice". Prav tako se je kot odgovor navedenima gibanjema oblikovalo gibanje džandžavidi, ki je v veliki večini arabskega rodu. Med njimi in samoobrambnimi milicami, ki jih je oblikovala vlada, ni jasne razlike, oboji pa so podprti tako vojaško kot logistično s strani glavnega mesta Kartuma. Vendar vlada očitke o podpori džandžavidov ostro zavrača, kljub temu pa veliko dokazov mednarodnih opazovalcev, kot tudi opazovalcev Afriške unije, potrjuje, da vladna letala iz zraka podpirajo džandžavidske napade tako na uporniška oporišča kot na vasi. Prav tako je bilo opaženo, da džandžavidi uporabljajo enako orožje in strelivo kot vladne sile. Tako se je razvil konflikt, ki se je sprevrgel v boj za nadzor nad redkimi naravnimi viri, predvsem pašniki in orno zemljo. Zaradi pritiska na zemljo se je kriza še poglobila, zaradi česar je prišlo do širjenja orožja in oboroževanja milic, upornikov in čedalje bolj tudi odpadnikov. Darfur je tako postal regija, kjer vlada brezzakonje (Evropski parlament 2007).

Od leta 2003, ko so se začeli spopadi med sudanskimi vladnimi silami, džandžavidi in oboroženimi uporniški skupinami, je bilo v Darfurju ubitih več kot 200.000 ljudi, domove pa je moralo zapustiti vsaj dva milijona ljudi. Grozodejstva, kot so pobijanje civilistov ter posilstva žensk in deklic, se nadaljujejo še danes, kar kaže na nujnost takojšnjega ukrepanja. Iskanje trajne rešitve problema je bila od takrat naprej ena izmed prednostnih nalog Varnostnega sveta in Generalnih sekretarjev. Poleg iskanja politične rešitve, ZN in njihovi partnerji trenutno vodijo največjo humanitarno operacijo na svetu v Darfurju ter v begunskih taboriščih v Čadu in CAR. Pod okriljem Afriške unije (AU) ter s podporo ZN in drugih partneric je bil 5. maja 2006 podpisan Mirovni sporazum za Darfur (Oddelek ZN za javno informiranje 2007).

Nadalje je leta 2006 pod okriljem Afriške unije stekla mirovna misija v Sudanu, ki jo je dve leti kasneje nadomestila prva skupna misija Afriške unije in Združenih narodov, in sicer hibridna misija v Darfurju (UNAMID), trenutno največja mirovna misija na svetu. Mandat UNAMID je bil podaljšan vse do 31. julija 2011. Naloge, ki jih vključuje misija, so zaščita

civilnega prebivalstva, zagotavljati varnost humanitarnim delavcem, spremljanje in preverjanje izvajanja sporazumov, spodbujanje in promoviranje človekovih pravic in vladavine pravne države ter spremljanje in poročanje o razmerah vzdolž meje s Čadom in CAR (UNAMID 2011).

4 MEDNARODNO POSREDOVANJE V ČADU IN REGIJI

4.1 Misija Združenih narodov (UN MINURCAT)

Kot odgovor na slabe in nestabilne varnostne razmere v celotni regiji centralne Afrike, ki so opisane v prejšnjem poglavju, je Varnostni svet Združenih narodov (VS ZN) avgusta leta 2006 sprejel Resolucijo 1706, s katero je želel vzpostaviti večdimenzionalno prisotnost na območju Čada in CAR, katere struktura bi bila sestavljena iz političnih, humanitarnih, vojaških in policijskih uradnikov za zvezo, ki bi bili razmeščeni na glavnih strateških mestih. Vendar v resolucij niso bile upoštevane notranje razsežnosti humanitarne in politične krize v Čadu, poleg tega pa je zanemarjala tudi neposredne težave na vzhodu države, ki se kažejo kot posledica konflikta v Darfurju (ICG 2008, 32).

Omenjena resolucija je s strani čadske, sudanske in libijske vlade padla na neplodna tla, saj so države zavrnile vsakršno mednarodno vojaško prisotnost v tem delu regije. Tako Čad kot Libija sta bili mnenja, da so določbe tripolskega mirovnega sporazuma dovolj za zagotavljanje varnosti in zaščite beguncev. Tudi Sudan je zaradi strahu pred vojaško intervencijo v Darfurju nasprotoval vojaški navzočnosti Združenih narodov (ICG 2008, 32).

Po poročilu generalnega sekretarja, februarja 2007, ter ponovni zavrnitvi predsednika Debya je francoska vlada predstavila idejo o napotitvi sil v vzhodni Čad, katere jedro misije bi zagotovila sama. Ta argument je prepričal predsednika Čada, ki je septembra istega leta odobril namestitev sil (ICG 2008, 32).

Tako je Varnostni svet Združenih narodov, s strinjanjem oblasti obeh držav, 25. septembra 2007 sprejel Resolucijo 1778, ki predvideva navzočnost mednarodnih sil Združenih narodov v vzhodnem Čadu ter na severovzhodnem delu CAR (UN MINURCAT 2011). Sprejeta resolucija je predvidevala unikatno misijo Združenih narodov, ki je bila sestavljena iz dveh

ločenih enot, različnih po izvoru in karakteristikah. Na terenu so združili napore Združeni narodi, ki so zagotovili 300 policistov ter 50 vojaških uradnikov za zvezo, ter sile Evropske unije EUFOR Tchad/CAR³, sestavljene iz 3700 pripadnikov oboroženih sil. Misija ZN je bila v primerjavi z ostalimi misijami unikatna, saj je bila varnost osebja Združenih narodov odvisna od tujih sil, in sicer s strani Evropske unije (ICG 2008, 32).

V resoluciji so opredeljene poglobilne naloge Združenih narodov, in sicer pomagati ustvariti varnostne pogoje za prostovoljno, varno in trajno vračati begunce in notranje razseljene ljudi ter prispevati k promociji in zaščiti človekovih pravic in vladavine prava. V sklopu tega so se pripadniki MINURCAT-a razmestili v begunska taborišča ter na območja, kjer so bile skoncentrirane notranje razseljene osebe, ob tem pa so vodili usposabljanje *Détachement Intégré de Sécurité* (t.i. DIS - bivša čadska policija, ki je bila odgovorna za humanitarno zaščito), enote, ki je pod poveljstvom in avtoriteto Čada (ICG 2008, 32).

Zaradi dolgotrajnih pogajanj s čadsko vlado so bili začetki misije težavni in zamudni, saj se je dokončni dogovor o Sporazumu o statusu misije podpisal šele 21. marca. Zamudo je povzročila tudi ustanovitev vladne institucije, ki je bila odgovorna za podporo mednarodnih sil pri izvajanju njihovega mandata. Ustanovljena institucija je neposredno odgovorna čadskemu predsedniku. Prav tako je bil izbor policistov in žandarjev za DIS izjemno počasen in dolgotrajen, kar je še dodatno zavleklo posredovanje mirovnih sil (ICG 2008, 33).

V nadaljevanju je Varnostni svet s sprejetjem Resolucije 1861 (14. januarja 2009) ponovno izrazil zaskrbljenost nad varnostno situacijo v vzhodnem Čadu, severovzhodu CAR ter v zahodnem Sudanu, ki je posledica oboroženih dejavnosti uporniških skupin ter razbojništva. Navzoče razmere, ki ogrožajo varnost civilnega prebivalstva, izvajanje humanitarnih dejavnosti na tem območju ter stabilnost v celotni regiji, so privedle do hudih kršitev človekovih pravic in mednarodnega humanitarnega prava. Prav tako je s to resolucijo Svet odobril napotitev vojaške komponente MINURCAT, ki je nadomestila sile Evropske unije, katerim se je mandat iztekel v marcu 2009. Tako se je prenos pooblastil med enotami EUFOR in MINURCAT izvedel 15. marca 2009. Vojaška komponenta misije MINURCAT je štela

---

³ Več v podpoglavju Misija Evropske unije Tchad/CAR.

300 policistov, 25 vojaških častnikov za zvezo, 5200 vojaškega osebja ter ustrezno število civilnega osebja (UN MINURCAT 2011).

Januarju leta 2010 je v poteku misije prišlo do preobrata, ko je čadska vlada preko verbalne note obvestila generalnega sekretarja ZN o želji po umiku mednarodnih pripadnikov misije iz države, in sicer do 15. marca istega leta. Po intenzivnih pogajanjih med čadsko vlado in Sekretariatom ZN je prišlo do sporazuma, v katerem se mandat misije podaljša do konca leta 2010. Pri tem se je Čad zavezal, da bo izvajal ukrepe, s katerimi bo vlada sposobna suvereno in neodvisno zagotoviti zaščito in varnost civilnega prebivalstva v vzhodnem Čadu, vključno z begunci in notranje razseljenimi osebami, s poudarkom na ženskah, otrocih in humanitarnih delavcih (UN MINURCAT 2011).

Kot odgovor na čadsko zahtevo je 25. maja 2010 Varnostni svet sprejel Resolucijo 1923, ki je sprejela nov mandat misije, v skladu s katerim se je vlada Čada zavezala, da bo z začetkom postopnega umika vojaške komponente misije MINURCAT prevzela polno odgovornost za zaščito civilistov, in sicer v skladu z mednarodnimi normami (UN MINURCAT 2011). V resoluciji je Varnostni svet pozval k zmanjšanju vojaških sil iz 3300 na 1900 (vključno s 500 podpornega osebja) do 15. oktobra ter popolni umik do konca leta. Novi mandat civilnemu delu misije omogoča nadaljnje delo z vlado tudi po umiku vojaške komponente (Weir 2010, 3).

Prav tako sta v tem obdobju vladi v Čadu in Sudanu podpisali sporazum o normalizaciji odnosov med državama ter o vzpostavitvi skupnih vojaški sil, ki so namenjene za patroljiranje in spremljanje skupne meje. Poleg tega sta se zavezali za konec podpiranja oboroženih uporniških skupin na svojih ozemljih. Skupne mejne sile so bili s strani zunanjih opazovalce ocenjene kot izjemno učinkovite, saj so pozitivno vplivale na izboljšanje varnosti na nekaterih območjih v Čadu in zagotavljajo podporo enoti DIS, ki se je povečala iz 850 na 1000 svojih pripadnikov (IDMC 2011, 4).

Misija Združenih narodov MINURCAT v Čadu in CAR z umikov zadnjih vojakov končala 31. decembra 2010. Tako so se vse pristojnosti, ki so jih imeli Združeni narodi tekom misije, prenesle na čadsko vlado.

Vendar pa v aprilu 2011 generalni sekretar v svojem poročilu svetuje Varnostnemu svetu ZN, naj bodo pozorni na zaščito civilistov v Čadu, saj je opomnil, da se uporniške skupine še niso demobilizirale in še naprej predstavljajo potencialno nevarnost. Prav tako je generalni sekretar v poročilu opozoril, da razvoj dogodkov v sosednjih državah, vključno z vojno v Libiji, z poslabšanjem varnosti v severovzhodu CAR in konfliktom v Sudanu povečuje zaskrbljenost nad varnostjo v tem delu regije (Varnostni svet 2010).

V aprilu 2011 so potekale predsedniške volitve v Čadu, na katerih je bil predsednik Deby z 89 odstotkov glasov ponovno izvoljen, kar predstavlja njegov četrti mandat. Glavne opozicijske stranke so volitve ponovno bojkotirale, in sicer zaradi neizpoljenih zahtev po volilnih reformah (BBC 2011).

Kaj zaključek misije in ponovna izvolitev predsednika Debya pomeni za državo Čad in njegovo prebivalstvo in ali je država sposobna zagotoviti varnost prebivalstva, pa bo pokazala prihodnost. Vendar se že v poročilu generalnega sekretarja (S/2010/217) poraja dvom, da je Čad sposoben zagotoviti potrebno varnost in zaščito ranljivim skupinam v družbi.

4.2 Misija Evropske unije EUFOR Tchad/CAR

Varnostni svet ZN je že v avgustu leta 2007 predlagal misijo, ki bi zagotovila večjo varnost beguncem in notranje razseljenim osebama ter izboljšala razmere za zagotavljanje humanitarne pomoči. Posledično je Svet Evropske unije sredi septembra istega leta sprejel splošni koncept operacije EU, ki je predstavljala vojaško komponento misije OZN. Tako je bil 15. oktobra sprejet Skupni ukrep 2007/677/SZVP o vojaški operaciji Evropske unije EUFOR Tchad/CAR. V njem so bili opredeljeni tako strateški in politični cilji kot tudi vloga posebnega predstavnika Evropske unije v Sudanu, katerega cilji so bili prilagojeni razmeram v Darfurju (Vuga 2009, 10).

Za začetek vojaške premostitvene misije, ki ima podlago v Resoluciji Varnostnega sveta 1778 ter ob strinjanju obeh sprtih strani, je bil določen 28. januar, in sicer za mandatno obdobje 12 mesev. Vendar še pred začetkom misije so se razmere v Čadu dramatično poslabšale, saj so uporniki, ki so vdrl v Čad iz sosednjega Sudana, zavzeli večji del glavnega mesta ter obkolili predsedniško palačo (Juvan 2008, 11).

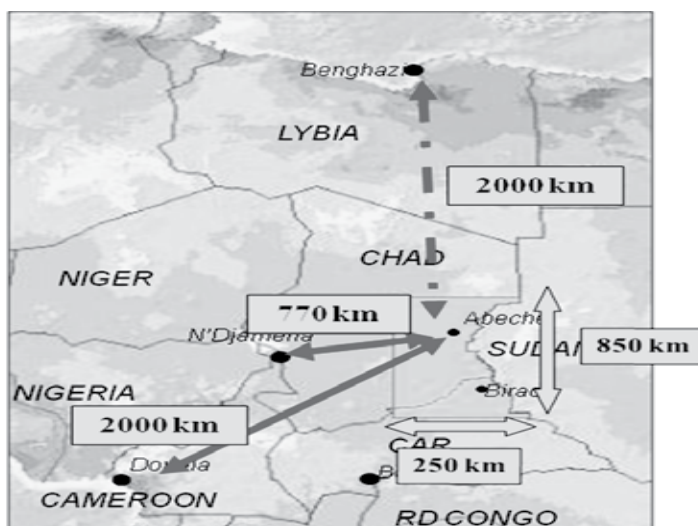
V sklepu je formalno določen Mont Valerien kot sedež operacije, prav tako pa sta imenovana generalpodpolkovnik Patrick Nash iz Irske kot poveljnik operacije ter brigadni general Jean-Phillipe Ganascia iz Francije kot poveljnik sil. 15. marca 2008 je poveljnik operacije oznanil začetek polne operativne zmogljivosti, kar je predstavljalo okoli 3700 vojakov (Pacek 2010, 26–27).

Operacija Eufor Tchad/CAR predstavlja najštevilčnejšo multinacionalno operacijo na ozemlju Afrike, saj je v njej sodelovalo 14 držav, ki so bile prisotne na terenu, 19 držav v »teatru« ter 22 držav, ki so delovale na sedežu operacije, in sicer v Mont Valerien v Franciji. Tako je skupno število držav, ki so sodelovale v operaciji, 26 od tega predstavlja 23 članic EU ter tri ostale države, ki niso članice Unije (Albanija, Hrvaška in Rusija) (ESDP 2009).

Glavna naloga enot Evropske unije je bila prispevati k vzpostavitvi varnega in zaščenega okolja na področju delovanja (glej Sliko 4.1), in sicer z:

- zaščito civilistov,
- izboljšanjem varnosti za lažji transport blaga in osebja,
- zaščito osebja Združenih narodov in ostalih organizacij, ki delujejo na tem področju,
- ter spodbujanjem vračanja notranje razseljenih oseb (Pacek 2010, 28).

Slika 4.1: Področje delovanja sil EUFOR Tchad/CAR

Vir: Pacek (2010, 28).

Sile v Čadu so imele moč bataljona in so bile razporejene v tri sektorje, in sicer Multinacionalni Bataljon Sever pod poveljstvom Poljske (kasneje s prisotnostjo Hrvaške), ki je deloval na področju severnega sektorja, Multinacionalni Bataljon Center pod poveljstvom Francije (s prisotnostjo Slovenije), ki je deloval v centralnem sektorju, ter Multinacionalni Bataljon Jug, ki je bil pod poveljstvom Irske (z Nizozemsko). Prav tako je deloval tudi Multinacionalni Bataljon Biaro v CAR, ki je bil pod okriljem Francije. Francija in Italija sta tudi prispevali dve bolnišnici (Pacek 2010, 28).

Resolucija 1861, sprejeta 14. januarja 2009, je ponazarjala mejnik pri načrtovanju predaje vseh pooblastil Združenim narodom. V resoluciji je bil potrjen datum 15. marec 2009 za prenos pristojnosti, prav tako pa je resolucija predvidevala zmanjšane pristojnosti evropskih sil po 15. marcu. Do 30. junija 2009 je EUFOR umaknil vse svoje sile z območja operacije in tako zaključil največjo vojaško operacijo Evropske unije v njeni zgodovini (Pacek 2011, 29).

Tako je bilo poslanstvo operacije EU, to je zagotoviti ustrezne pogoje za delovanje misije Združenih narodov, več kot uspešno opravljeno. Ta uspešnost se je pokazala zlasti v dobro organiziranih logističnih poteh (adaptacija letališč), izgradnji velikega števila baz na celotnem območju (veliki gradbeni posegi), zagotovljeni infrastrukturi (npr. vodne vrtine z rezervoarji) ter zagotovljenemu varnemu okolju v okolici begunskih centrov. Prav tako je bilo omogočeno delo različnih humanitarnih organizacij, ki so bile v tem območju pogosto tarča roparskih napadov; ob spopadih, kot je bil v Goz Beidi v avgustu 2008, pa je bila zagotovljena varna evakuacija humanitarnih delavcev. Operacija je tudi uspešno zagotovila podporo pri organiziranju čadske policije in njenem pričetku delovanja (Janeš 2011).

4.3 Slovenski prispevek k varnostni v Čadu

Vlada Republike Slovenije je kot članica Evropske unije 27. decembra 2007 sprejela sklep o napotitvi slovenskih vojakov na operacijo EUFOR Tchad/CAR in se tako odločila prispevati svoj delež pri reševanju varnostnih razmer v Čadu. Prvi pripadnik Slovenske vojske je bil v operacijo napoten v začetku aprila 2008, v celotni misiji pa je delovalo 43 pripadnikov (Slovenska vojska 2009).

V sklepu vlade še ni bil določen datum točnega odhoda, bila pa je izbrana enota, in sicer Enota za specialno delovanje (ESD), ki je kot prva preizkusila svoje znanje, usposobljenost in vzdržljivost v težkih razmerah Afrike (Vuga 2009, 10). Tako je v aprilu leta 2008 Enota za specialno delovanje začela štirimesečno rotacijo. Tekom misije so v Forchani, bazi, ki je od sudanske meje oddaljena dobrih 30 kilometrov, rotirali trije kontingenti slovenske vojske. Poleg pripadnikov, ki so bili nastanjeni v bazi Forchani, je na misiji deloval poveljnik kontingenta, ki je bil nastanjen v bazi Abeche, kjer je deloval v združenem operativnem centru (JOC), ter pripadnik v sestavi operativnega štaba EU pristojnega za vodenje operacije, ki je deloval v Parizu. Oba sta v nasprotju z ostalim kontingentom rotirala vsakih šest mesecev in sta ostala na dolžnosti vse do konca mandata Evropske unije (Vuga 2009, 10–11).

Slovenski vojaki so skladno z Resolucijo Varnostnega sveta ZN 1778 opravljali naloge na območju odgovornosti, ki je bilo veliko 150 km x 200 km, kar predstavlja približno velikost Slovenije. S pomočjo pripadnikov Francije so izvajali naloge izvidovanja in patroljiranja po določenem področju, varovanja in spremljanja humanitarnih in drugih organizacij na poti do begunskih centrov, pomoč ostalim pripadnikom misije EUFOR znotraj območja delovanja, spremljanje konvojev, opravljanja nalog sil za hitro posredovanje, prav tako pa so po potrebi varovali osebje Združenih narodov in Evropske unije ter v vaseh pridobivali pomembne informacije (Vuga 2009, 11).

Pripadniki slovenske vojske so misijo končali 22. marca 2009, ko se je na letališče Jožeta Pučnika vrnilo še zadnjih 14 pripadnikov. Misija v Čadu je za Slovenijo predstavljala pomembno izkušnjo, zlasti z vidika delovanja v ekstremnih razmerah ter logistike premikov in delovanja (Slovenska vojska 2011).

4.4 Glavni akterji in njihovi interesi

4.4.1 Francija

Zaradi zgodovinske prisotnosti v tem delu regije ima Francija velik nacionalni, politični in ekonomski interes. Poglavitni politični motiv Francije v Čadu je obdržati predsednika Debya na oblasti, k čemur priča tudi dejstvo, da je za zmago v obeh poskusih državnih udarov, in sicer v aprilu 2006 in februarja 2008, v veliki meri odločala prav vojaška podpora Francije.

Natančno vlogo Francije med poskusom državnega udara leta 2008 je težko določiti z gotovostjo, vendar po informacijah iz prestolnice s strani upornikov in dolgoletnih podpornikov Debya je razvidno, da Francija podpira vladajoči režim tako neposredno kot tudi posredno z vojaškimi sredstvi, in sicer z izvidovanjem, bombardiranjem uporniških utrd in zagotavljanjem strateških informacij. Znano je tudi, da Francija uporablja Čad kot poligon za usposabljanje svojih vojakov, saj jih je pred odhodom v Afganistan večina usposobljenih ravno v Čadu. Še več, Francija je z namestitvijo sil pridobila pomembne obveščevalne zmožnosti, ki jih spretno uporablja v pomoč Združenim državam Amerike in njeni »vojni proti terorizmu«. Poleg tega vojaška prisotnost Franciji omogoča hitro odzivanje v primeru zaščite francoskih državljanov in gospodarskih interesov v tej in sosednjih državah (Hansen 2011).

Gospodarski interesi Francije v Čadu so trenutno stranskega pomena, saj je le med 0,02 odstotka in 0,04 odstotka vsega francoskega izvoza namenjena Čadu. Vendar je potrebno opozoriti, da lahko Čad po odkritju urana na severu države ter na podlagi geoloških podatkov, ki kažejo na bogata tla s boksitom, diamantom, zlatom in drugimi minerali, kmalu postane dragocen partner v prihodnosti (Hansen 2011).

Nadalje se Francija kot glavni akter zavzema za končanje konflikta v Darfurju in je začetnica večstrankarskih pobud za posredovanje v sporu. Imenovanje ustanovitelja fundacije Zdravniki brez meje, Bernarda Koucherja, kot ministra za zunanje zadeve, je velik pokazatelj po želji zagotoviti pomembno mednarodno humanitarno moč. Francija je zavrnila opredelitev zločinov v Darfurju kot genocida, kar je pravzaprav velika želja ZDA, hkrati pa skozi mehanizme Združenih narodov blokira kakršne koli sankcije proti režimu v Sudanu (Hansen 2011).

Francija je v ozadju prek mandata ZN lobirala o napotitvi evropskih mirovnih sil v vzhodni Čad, v čemer je uzrla priložnost za zmanjšanje stroškov svoje obstoječe vojaške prisotnosti v Čadu in pridobitev mednarodne legitimnosti za svoje vojaško udejstvovanje (Hansen 2011).

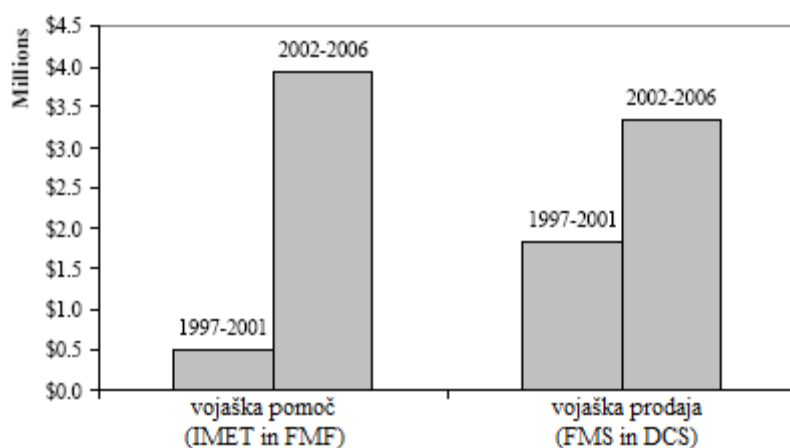
4.4.2 Združene države Amerike

Po podatkih ameriškega veleposlaništva v N'Djameni so medsebojni odnosi med ZDA in Čadom dobri. ZDA, ki največ prispeva k humanitarnim operacijam v vzhodnem Čadu,

sodelujejo s čadsko vlado v vojni proti terorizmu, zlasti po zloglasnem 11. septembru, ko je vojaška pomoč in prodaja Čadu strmo narasla (glej Sliko 4.2), pri tem pa imajo velik interes v gospodarskem smislu, zlasti v naftnem sektorju Čada (Hansen 2011).

V okviru protiterorističnega delovanja v Afriki je ameriška vojska leta 2007 formirala poveljstvo U.S. Africa Command (Africom), ki je prevzelo odgovornost za vse vojaške aktivnosti ZDA na področju Afrike, in sicer z namenom usposabljanja protiterorističnih sil v 38 afriških državah. V veliki večini so to države, ki so pro-ameriško usmerjene ter bogate z nahajališči nafte (Hansen 2011).

Slika 4.2: Prikaz vojaške pomoči in prodaje Čadu pred/po 11. septembru

Vir: Center of Defense Information (2007).

ZDA izvajajo številne vojaške dejavnosti in programe v sodelovanju s Čadom. Eno izmed sodelovanj poteka v Partnerstvu za boj proti terorizmu (The Trans-Sahara Counterterrorism Partnership), ki vključuje vojaški program pomoči namenjen za večjo protiteroristično delovanje v državi in preprečevanje nelegalnih vstopov v državo ter preprečevanje trgovine z ljudmi in prepovedanim blagom. V okviru tega programa so leta 2008 ZDA čadske oborožene sile opremile in usposobile za boj proti Al Kaidi v islamskem Magrebu (AQIM). Proračun partnerstva se je iz leta 2009 takrat povečal za kar 30 odstotkov (Hansen 2011).

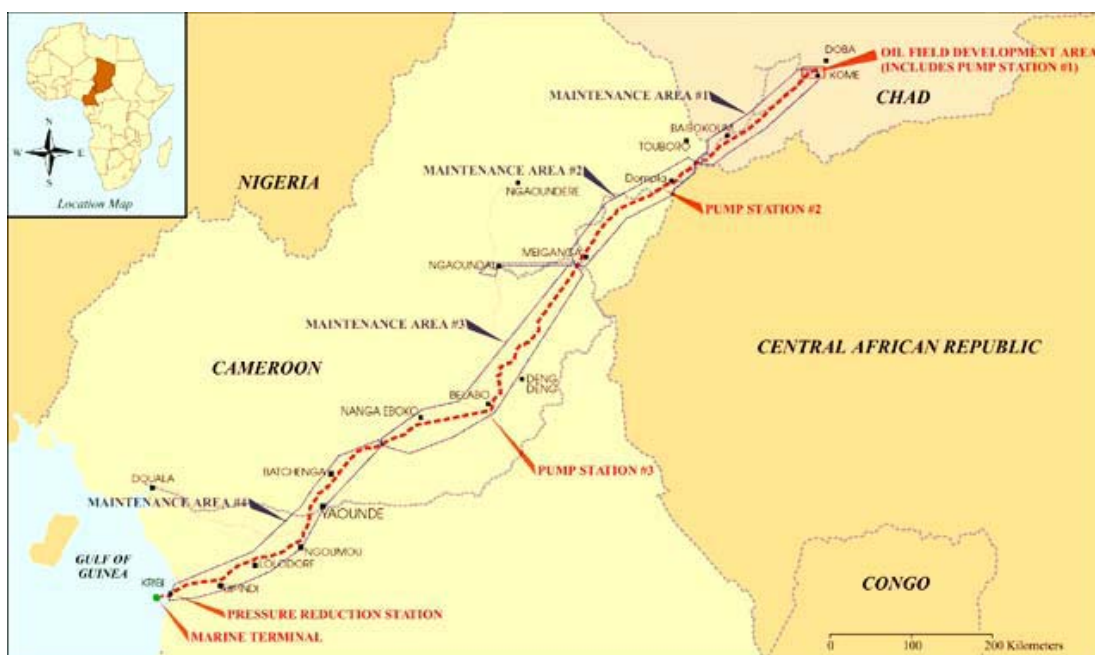
Naslednji program, ki poteka na afriških tleh s stani ZDA, je program Tujega vojaškega financiranja (Foreign Military Financing), ki afriškim državam zagotavlja posojila za nakup orožja in vojaške opreme od ZDA. Sredstva za program so se med letom 2009 in 2010 potrojila, in sicer iz 8,3 milijona dolarjev na kar 25,5 milijona dolarjev (Čad je v letu 2009 v

okviru programa prejel posojilo v vrednosti 500.000 dolarjev). Iz tega je moč doumeti, da je osrednji razlog za vojaško prisotnost ZDA v Afriki zavarovati in ohraniti dostop do naravnih virov, še posebej nafte, katere sektor je v pretežni lasti ameriških podjetij (Hansen 2011).

Na področju izobraževanja in usposabljanja deluje vojaški program, in sicer Mednarodno vojaško izobraževanje in usposabljanje (International Military Education and Training), kateremu se prav tako bistveno povečuje proračun (Hansen 2011).

ZDA imajo v Čadu velik vpliv in še večji interes, saj od leta 2003 konzorcij treh naftnih družb (Exxon Mobil in Chevron, ki imata sedež v ZDA in Petronas) črpa nafto iz vrtin na jugu Čada in jo pošilja po cevovodih⁴ preko Kameruna v Gvinejski zaliv. Na ta način nafta predstavlja več kot 80 odstotkov izvoza v Čadu, večina pa jo je namenjene prav ZDA (90 odstotkov). Navsezadnje je leta 2008 četrtnina celotnega uvoza nafte ZDA prispela iz Afrike, v večini iz Čada in Gvinejskega zaliva (Hansen 2011).

Slika 4.3: Cevovod Čad-Kamerun

Vir: Chad-Cameroon Oil Pipeline (2011).

⁴ Razvoj čadske nafte in cevovoda je projekt vreden več kot 3,7 milijard dolarjev in obsega približno 300 naftnih vrtin, s katerih naj bi izčrpali približno eno milijardo sodčkov nafte v več kot 25ih letih. Nahaja se v jugozahodnem delu Čada in predstavlja enega izmed največjih javnih/zasebnih razvojnih projektov v Afriki (Chad-Cameroon Pipeline Case Study 2011).

A navkljub vsem prizadevanjem je vendarle težko oceniti, ali je ameriška humanitarna pomoč v Darfurju in vzhodnem Čadu vplivala na državi, prav tako pa je težko trditi, v kakšnem obsegu je to koristilo čadskemu in sudanskemu prebivalstvu, ki se je znašlo v krizi. V skladu s slednjim je ameriška vlada v zadnjih petih letih namenila skoraj 10 milijard pomoči Sudanu in vzhodnemu Čadu, hkrati pa so bile ZDA humanitarno dejavne tudi v Darfurju, kjer so s pomočjo lobiranja od Mednarodnega kazenskega sodišča izsilile zaporni nalog zoper sudanskega predsednika al-Bashirja, ki ga obtožujejo zločinov proti človečnosti in genocida (Hansen 2011).

Vendar so tako Združeni narodi kot ostala mednarodna javnost prepričani, da se po vseh pravnih definicijah genocid pravzaprav ni zgodil. Tako v javnosti prevladuje mnenje, da so ZDA preko sodišča skušale vplivati na voditelje Sudana in destabilizirati državo samo (Azikiwe 2009). Zaradi strahu pred vojaškim udarom v Čadu, ki bi razširil vpliv al-Bashirija v regiji, predsednik Čada uživa veliko podporo ZDA, in sicer iz dveh razlogov; obdržati Čad politično stabilen zaradi zaščite svojih naložb in naftnih zalog ter zmanjšati vpliv predsednika Sudana in islama v regiji (Hansen 2011).

4.4.3 Kitajska

Kitajska je zaradi izjemnega gospodarskega vzpona ena izmed večjih gospodarskih sil na svetu in največja uradna imetnica deviznih rezerv. Poleg tega je Kitajska še vedno država v razvoju, ki jo zaznamujejo ogromne socialno ekonomske razlike, nedemokratsko upravljanje, pomanjkanje spoštovanja temeljnih svoboščin in človekovih pravic ter resni okoljski problemi. Da bi zadostila potrebam, ki jih je ustvaril gospodarski vzpon, je Kitajska sprejela politiko odprtosti, ki se je razširila zlasti na območje Afrike (Evropski parlament 2008).

Poglavitni nacionalni interes Kitajske v afriškem prostoru se kaže v gospodarski vnemi, in sicer se nanaša na potrebo po nafti, saj je leta 2003 postala druga največja porabnica nafte na svetu. Sodeč po predvidevanjih pa se bo povpraševanje Kitajske po nafti do leta 2025 še podvojilo. Namreč, približno 30 odstotkov kitajskega uvoza surove nafte dandanes prihaja iz Afrike, pri čemer črna zlato predstavlja 50 odstotkov afriškega izvoza na Kitajsko (Evropski parlament 2008). Na tem mestu Sudan, kjer »poteka izrazit spopad med ZDA in Kitajsko za

vpliv v regiji in možnost eksploatacije naftnih polj« (Janeš 2011), predstavlja eno izmed največjih dobaviteljic nafte Kitajski.

Doslej je kitajska sled v Afriki vidna v večjem povpraševanju po surovinah, kar je privedlo do dviga cen osnovnih proizvodov ter povečanja konkurenčnosti. Poleg tega si je Kitajska v Afriki z naložbami v gradnjo nujno potrebne infrastrukture pridobila ogromno zaveznikov ter na področju varnosti in miru razširila sodelovanje z več afriškimi državami, na primer s Sudanom in Zimbabvejem, največjima prejemnikoma kitajskega orožja (Evropski parlament 2008).

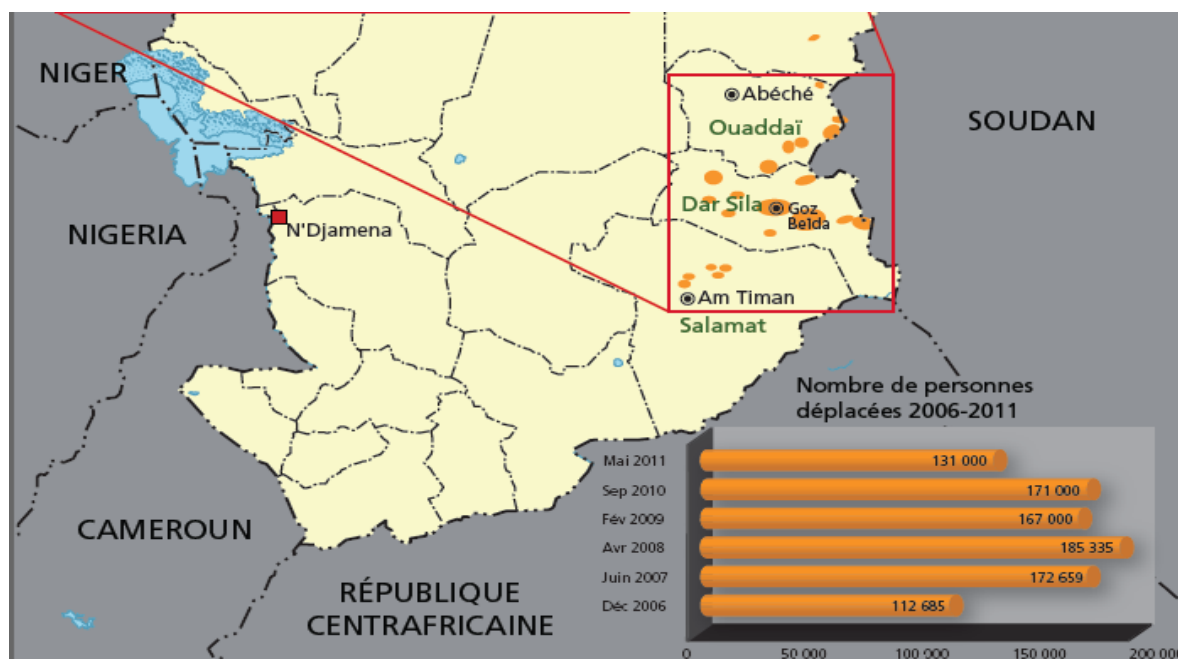
Vpliv in interesi zgoraj omenjenih akterjev so bili v manjši meri potrjeni in zaznani tudi na terenu. Po besedah majorja Mladena Janeša (2011) je bilo namreč moč zaznati izjemno dober odnos Francije z vladajočo strukturo, ki temelji na precejšnjem medsebojnem sodelovanju, na območju Sudana pa so se kazali nacionalni interesi ZDA, ki niso neposredno vpletene v samo mirovno operacijo. Toda ZDA niso tiste, ki so najbolj vpletene v regijo. To je Kitajska. Na podlagi preverjenih informacij s terena svojo vpletenost dokazuje z velikimi investicijami v infrastrukturo na celotnem območju Afrike, prav tako pa večina oborožitve, ki jo kupujejo države v tem območju, prihaja ravno iz Kitajske. A kakor koli, način pristopa s strani Francije je veliko bolj prefinjen in delikaten kot ameriški in kitajski, kar najverjetneje izhaja iz tradicije in poznavanja tega območja (Janeš 2011).

5 VLOGA IN POMEN MISIJ ZA LOKALNO PREBIVALSTVO

Prisotnost mednarodne skupnosti je lokalno prebivalstvo v Čadu sprejelo na različen način. Po navedbah majorja Janeša (2011) so vojaki in drugi pripadniki operacij na terenu v večini naleteli na pozitiven odziv prebivalstva, medtem ko je bila prisotnost mednarodnih sil za plemensko skupino Zagawa, ki običajno povzroča konflikte, izjemno moteča. Največji vpliv na lokalno prebivalstvo se je še posebej odražal v ekonomskem smislu – kot zaslužek zaradi izvajanja različnih storitev in zaposlovanja lokalnega prebivalstva, in v varnostnem smislu – kot varovanje različnih območji v okolici begunskih centrov ter prisotnost nevtralne oborožene sile, ki je onemogočala kriminalne dejavnosti (Janeš 2011).

A navkljub prisotnosti mednarodnih vojakov na področju vzhodnega Čada in CAR lokalno prebivalstvo še vedno trpi za eno največjih humanitarnih kriz na svetu. Vpliv mirovniških operacij mednarodne skupnosti na varnost in kakovost življenjskih razmer lokalnega ni bil enormen, saj število sudanskih beguncev še vedno narašča (trenutna številka namreč znaša 265.132), na področju števila notranje razseljenih oseb pa se je zaradi prisotnosti mednarodnih skupnosti stanje vendar le nekoliko izboljšalo (glej sliko 5.1), zaradi česar pa humanitarni in varnostni izzivi v Čadu ter drugod v regiji še vedno ostajajo ogromni (ICG 2009, 18).

Slika 5.1: Število notranje razseljenih oseb v obdobju 2006-2011

Vir: IDCM (2011, 2).

Tako se je od leta 2008 okoli 55.000 notranje razseljenih oseb vrnilo v svoje vasi. Agencija za begunce ZN (UNHCR) je vračanje ljudi začela omogočati v maju 2011 in je do junija izvedla skupno vrnitev 12 konvojev notranje razseljenih oseb. Predstavniki čadske vlade so se prav tako močno zavzeli za ustvarjanje potrebnih pogojev za vračanje, integracijo in nastanitev lokalnega prebivalstva. Vendar pa zaradi krhkih varnostnih razmer, omejene pristojnosti lokalnih oblasti ter še vedno velikega pomakanja socialnih storitev še vedno ni izvedljiva možnost vračanja za večino notranje razseljenih oseb v vzhodnem Čadu (IDMC 2011,1).

Prav tako je po mnenju manjšega dela lokalnega prebivalstva prisotnost sil mednarodne skupnosti v nekaterih delih države zmanjšala pogostost napadov uporniških sil ter prisilila različne akterje, da so bili zaradi večjega nadzora pri svojih dejanjih bolj previdni. Tudi v obdobju med julijem 2008 in majem 2009 ni bilo večjih spopadov med uporniki in vlado (ICG 2009, 18).

Medtem ko so vodilni možje v Bruslju in Parizu (glej govor g. Solane⁵) zadovoljni z dosežki mirovnih operacij v Čadu in v regiji, pa večina humanitarnih organizacij ne deli istega mnenja, saj so prepričani, da operaciji nista izpolnili vseh svojih ciljev. Na portalu Oxfam International (2011) so zapisali, da čeprav je mednarodnim silam uspelo doseči večji občutek varnosti pri določenih civilistih, se varnostne razmere niso bistveno izboljšale (ICG 2009, 18). Tudi Amnesty International v svojem letnem poročilu za leto 2010 opozarja na mnoge varnostne probleme, ki se kljub posredovanju niso pretirano izboljšale:

- Napadi se še vedno nadaljujejo, kot tudi napadi, ugrabitve in posiljevanje civilistov, vključno s humanitarnimi delavci, tako čadskih kot tudi sudanskih oboroženih uporniških skupin. Po podatkih Združenih narodov je bilo namreč med januarjem in sredino oktobra zaznanih 192 napadov na humanitarne delavce v vzhodnem Čadu. Tako je zaradi vse pogostejših napadov na humanitarne delavce šest nevladnih organizacij prekinilo operacije v vzhodnem Čadu.
- Ženske in dekleta so še vedno množične žrtve posilstev in drugih oblik spolnega nasilja, pohabljanja ženskih spolnih organov in prisilnih porok. Nasilje in zlasti prisilne poroke se dogajajo tudi v begunskih taboriščih, večina storilcev teh okrutnih dejanj pa ostane nekaznovanih. Prav tako še vedno tako čadske kot tudi sudanske oborožene skupine novačijo otroke za bojvnike.
- Vprašanje desetine izginulih moških, med njimi je tudi vodja opozicije Ibni Oumar Mahamata Saleha, ostaja še vedno nerešeno. Aretacije in samovoljna pridržanja ljudi brez obtožnice ostajajo pogosta praksa vodilnih v Čadu, zlasti za člane opozicijskih strank.
- Novinarji so še vedno pogosta tarča zastraševanja in nadlegovanja, saj je uredba številka 5, ki je bila sprejeta s strani predsednika med izrednim stanjem v februarju in marcu

---

⁵ Članek v Irish Times (2009): Chad mission shows EU is effective in giving stability.

2008, še vedno v veljavi. Uredba omejuje svobodo tiska in predvideva izredno visoke zaporne kazni zoper novinarje.

- Prisilnim izselitvam ljudi iz leta 2009, ki jih izvršuje predsednik Deby, pa prav tako ni konca. Z uporabo komercialnih satelitskih posnetkov so v Amnesty International namreč ugotovili, da je bilo več kot 3700 zgradb popolnoma uničenih, večina brez predhodnega opozorila, pri tem pa je zelo malo ljudi pridobilo ustrezno namestitev, kar priča o kršenju človekovih pravic in se odmika od poglobitnega namena mirovnih operacij (Amnesty International 2011).

6 ZAKLJUČEK

Na območju Afrike še vedno potekajo številne državljanske vojne, v katerih so ljudje izpostavljeni množičnim kršitvam temeljnih človekovih pravic in svoboščin. Prav tako zaradi zaostanka v gospodarskem razvoju in izredno slabih življenjskih razmer še vedno večina ljudi živi pod pragom revščine in na robu svojega preživetja. Takšno kaotično stanje je prisotno tudi v Čadu in njegovi regiji, zato je na plečih celotne mednarodne skupnosti, da s skupno pomočjo pomaga prebivalstvu in mu omogoči lepšo prihodnost. Na podlagi slednjega je bila z namenom pomoči in zaščite beguncev ob podpori evropskih sil EUFOR Tchad/CAR vzpostavljena misija Združenih narodov MINURCAT.

V nalogi sem se spraševal, kaj je bil resničen vzrok za posredovanje oziroma kakšni indici so vodili države v operacijo, saj sem v hipotezi, ki sem jo navedel uvodoma, predpostavljal, da mirovne operacije niso posledica le nacionalnih interesov velesil (gospodarskih, političnih ipd.), temveč se lahko realizirajo zgolj kot odziv držav na ogroženost civilnega lokalnega prebivalstva. To hipotezo zavračam, saj sem s pomočjo mnogih virov in informacij iz samega terena ugotovil, da so tudi v primeru mirovne operacije v Čadu in Srednjeafriški republiki veliki nacionalni interesi velesil, zlasti apetit po zagotovitvi nafte in strateški premoči, ponovno prevladali nad razumom in interesom po pomoči soljudem, ki so se zaradi različnih razlogov znašli v krizi. Ironično, da so ti razlogi v večini posledica kolonializma omenjenih svetovnih velesil ali kapitala, ki je posledica ogromnih investicij v naftni sektor.

V tem delu afriške celine sem opazil prisotnost nacionalnih interesov Francije, ZDA in Kitajske. Njihov skupni imenovalec je želja po razširitvi svojega vpliva v regiji in si

zagotoviti/zaščititi investicije v naftnem sektorju, kar je razvidno iz ogromnih investicij korporacij omenjenih velesil ter iz mnogih vojaških aktivnosti. Zanimivo je tudi, da se je večina aktivnosti ter povečano zanimanje za investiranje v ta del sveta začelo šele po odkritju novih črpališč nafte. Tekom naloge sem namreč dobil občutek, da bi se v primeru neodkrite nafte varnostni problemi v tem delu Afrike še vedno pometali pod preprogo, kot poprej (na primer genocid v Ruandi).

A na tem mestu bi bilo krivično zanemariti pozitivni vpliv operacij na lokalno prebivalstvo, saj podatki in dejstva kažejo, da se je ob prisotnosti mednarodne skupnosti varnostna situacija v regiji le nekoliko izboljšala. Zmanjšalo se je število notranje razseljenih oseb, ljudje pa so se počutili bolj varne. Vendar sem mnenja, da kljub uspešnosti misije EUFOR Tchad/CAR, ki je v svojem kratkem mandatu zagotovila zadostno mero varnosti in omogočila nadaljnje pogoje za delo Združenih narodov, misija MINURCAT ni izpolnila svojih pričakovanj. Mnoga poročila mednarodnih humanitarnih organizacij in ostalih aktivistov v regiji namreč še vedno opozarjajo na množične kršitve temeljnih človekovih pravic in svoboščin ter na številne begunce in notranje razseljene osebe, ki se zaradi slabih varnostnih razmer ne morejo vrniti v svoje domove. Nenazadnje pa tudi ne smemo pozabiti na pripadnike oboroženih sil, ki z veliko delovno vnemo, željo po izboljšanju in reševanju življenj ter z iskrenimi nameni po pomoči odidejo na mirovno operacijo.

Kakšna je prihodnost Čada in celotne regije, bo pokazal čas. Vendar sem mnenja, da ob pravilnem pristopu glavnih akterjev svetovne politike, dosledni politiki do Čada in Sudana ter ob odsotnosti egoističnih nacionalnih interesov, za te ogrožene ljudi še vedno sije žarek upanja.

7 LITERATURA

1. African Economic Outlook. 2008. *Chad*. Dostopno prek: <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/30727890-EN-CHAD-AEO2008.PDF> (11. avgust 2011).
2. Amnesty International Slovenija. 2004. *Sudan: Zgodovinsko ozadje*. Dostopno prek: <http://www.amnesty.si/sl/node/2157> (11. avgust 2011).
3. Amnesty International. 2010. *Chad – Amnesty International Report 2010*. Dostopno prek: <http://www.amnesty.org/en/region/chad/report-2010> (11. avgust 2011).
4. Azikiwe, Abayomi. 2009. *French-U.S. imperialist interests behind Chad-Sudan conflicts*. Dostopno prek: http://www.iacenter.org/africa/chad_sudan051809// (30. julij 2011).
5. BBC. 2011. *Chad's President Idriss Deby re-elected amid boycott*. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13342664> (11. avgust 2011).
6. Center for Energy Economics. 2009. *Chad-Cameroon Oil Pipeline*. New Era Case study. Dostopno prek: http://www.beg.utexas.edu/energyecon/new-era/case_studies/Chad_Cameroon_Pipeline.pdf (11. avgust 2011).
7. Chad Cameroon Oil Pipeline Project. 2011. *The project*. Dostopno prek: <http://www.columbia.edu/itc/sipa/martin/chad-cam/overview.html#project> (28. julij 2011).
8. CIA. 2011. *The World Factbook: Chad*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cd.html> (15. julij 2011).
9. Evropski parlament. Oddelek za človekove pravice. 2007. *Informativno gradivo o političnih in humanitarnih razmerah v Sudanu in Darfurju*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/696/696365/696365sl.pdf (11. avgust 2011).

10. --- 2008. *Poročilo o politiki Kitajske in njenem vplivu v Afriki*, 2007/2255 (INI). Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2008-0080+0+DOC+PDF+V0//SL> (28. marec).
11. Giroux Jennifer, Lanz David in Sguatamatti. 2009. *The Tormented Triangle: The Regionalisation of Conflict in Sudan, Chad and the Central African Republic*. Crisis States Research Center: Working paper no. 2. Dostopno prek: LSE Research Online.
12. Global Security. 2011. *The Lord's Resistance Army (LRA)*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/lra-1.htm> (8. avgust 2011).
13. Grizold, Anton. 1992. *Oblikovanje slovenske nacionalne varnosti*. Razpotja nacionalne varnosti, ur. Anton Grizold, 1–10. Ljubljana.
14. Grizold, Anton. 1999. *Obrambni sistemi republike Slovenije*. Ministrstvo za notranje zadeve: Visoka policijsko varnostna šola. Ljubljana.
15. Hansen, Fred Ketil. 2011. *Chad's relations with Libya, Sudan, France and the US*. NOREF: Norwegian Peacebuildnig Resource Center. Dostopno prek: <http://www.peacebuilding.no/eng/layout/set/print/Regions/Africa/Publications/Chad-s-relations-with-Libya-Sudan-France-and-the-US> (24. julij 2011).
16. International Crisis Group. 2008. *Chad: A New Conflict Resolution Framework*. Dostopno prek: [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/central-africa/chad/Chad%20A%20New%20Conflict%20Resolution%20Framework.pdf](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/africa/central-africa/chad/Chad%20A%20New%20Conflict%20Resolution%20Framework.pdf) (11. avgust 2011).
17. --- 2009. *Chad: Powder keg in the east*. Africa Report 149. Dostopno prek: <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/central-africa/chad/Chad%20Powder%20Keg%20in%20the%20East.pdf> (11. avgust 2011).

18. Internal displacement monitoring center (IDMC). 2011. *Chad: Improvements in security allow for the return of some IPDs*. Norwegian refugee council. Dostopno prek: [http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/\(httpInfoFiles\)/A35FB951DDF4C6ECC12578B700452A67/\\$file/Chad_Overview_June2011.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/(httpInfoFiles)/A35FB951DDF4C6ECC12578B700452A67/$file/Chad_Overview_June2011.pdf) (11. avgust 2011).
19. Irish Times. 2009. *Chad mission shows EU is effective in giving stability*, 13. marec. Dostopno prek: http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/esdp/106663.pdf (28. julij 2011).
20. Janeš, Mladen. 2011. *Intervju z avtorjem*. Celje, 4. avgust.
21. Jelušič, Ljubica. 2003. Mirovne operacije kot oblika globalne mirovne preventive pred širjenjem grožnje. *Teorija in praksa* 40 (4): 627–647.
22. Juvan, Jelena. 2008. Čad: nemirna država v središču Afrike. *Slovenska vojska* 16 (2): 10–11.
23. Oddelek Združeni narodov za informiranje. 2007. *Združeni narodi in Darfur*. Dostopno prek: http://www.unis.unvienna.org/pdf/UN-Darfur_fact_sheet_sl.pdf (11. avgust 2011).
24. Oxfam International. 2009. *Insecurity still rampant in Chad as UN takes over from EU*. Dostopno prek: <http://www.oxfam.org/en/pressroom/pressrelease/2009-03-13/insecurity-still-rampant-chad-un-takes-over-eu> (8. avgust 2011).
25. Pacek, Boguslaw. 2010. *The European Union Military Operation in Chad and Central African Republic*. Military Review. Dostopno prek: http://www.humansecuritygateway.com/documents/MILREVIEW_EU_MilitaryOperationInChadAndCAR.pdf (11. avgust 2011).
26. Plano, Jackm in Olton, Roy. 1988. *The International Relations Dictionary*. Santa Barbara: ABC-CLIO.

27. Prezelj, Iztok. 2002. Konceptualizacija nacionalnih varnostnih interesov. *Teorija in praksa* 39 (4): 621–637.
28. Siol. 2011. *Opazovalci zadovoljni z referendumom o južnem Sudanu*, 17. januar. Dostopno prek: http://www.siol.net/svet/novice/2011/01/referendum_sudan_opazovalci.aspx (13. avgust 2011).
29. Slovenska vojska. 2009. *Slovenski vojaki uspešno končali misijo v Čadu*. MORS. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/odnosi-z-javnostjo/sporocila-za-javnost/novica/nov/slovenski-vojaki-so-uspesno-koncali-misijo-v-cadu/> (11. avgust 2011).
30. S.S.J. 2011. Sudan kot prvi priznal neodvisnost Južnega Sudana. *Delo.si*, 8. julij. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/sudan-kot-prvi-priznal-neodvisnost-juznega-sudana.html> (12. avgust 2011).
31. The Concise Oxford Dictionary of Politics. 2011. Dostopno prek: <http://www.oxfordreference.com> (9. avgust 2011).
32. United Nations. 2011. *African Union/United Nations Hybrid operation in Darfur (UNAMID)*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unamid/> (11. avgust 2011).
33. United Nations. 2011. *United Nations Mission in the Central African Republic and Chad*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minurcat/> (26. julij 2011).
34. Weir, A. Erin. 2010. *MINURCAT Withdrawal: The Risks to Civilian Protection and Humanitarian Assistance in Eastern Chad*. United States Institute of Peace: PeaceBrief 63. Dostopno prek: <http://www.usip.org/files/resources/PB%2063%20-%20MINURCAT%20Withdrawal.pdf> (11. avgust 2011).
35. Wolfers, Arnold. 1962. *Discord and coloboration*. Baltimore. John Hopkins University press.

36. Varnostni svet. 2010. *Report of the Secretary-General on the United Nations Mission in the Central African Republic and in Chad (MINURCAT)*, S2010/217. Dostopno prek: [http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/20A5DA75653588FDC125772600340ADC/\\$file/Report+of+the+UN+Secretary-General+on+MINURCAT+-+29+Apr+10.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/20A5DA75653588FDC125772600340ADC/$file/Report+of+the+UN+Secretary-General+on+MINURCAT+-+29+Apr+10.pdf) (23. avgust 2011).
37. --- 2011. *Report of the Secretary-General on the protection of civilians in Chad*, S/2011/278. Dostopno prek: [http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/25507016267D734EC12578B600452611/\\$file/Report+of+the+SG+on+the+protection+of+civilians+in+Chad+-+April+2011.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/25507016267D734EC12578B600452611/$file/Report+of+the+SG+on+the+protection+of+civilians+in+Chad+-+April+2011.pdf) (23. avgust 2011).
38. Vuga, Janja. 2009. Slovenski vojaki v Čadu. *Slovenska vojska* 17 (1): 8–13.

PRILOGA A: Prepis intervjuja z Mladenom Janešem

Kraj in čas intervjuja: Celje, 4. 9. 2011

Sogovornika: major Mladen Janeš, pripadnik slovenske vojske, ki se je udeležil misije EUFOR Tchad/CAR, ter Rok Leskovšek, avtor diplomske naloge.

1) Kdaj ste se udeležili misije in kakšna je bila vaša vloga v njej?

Tekom priprav in same izvedbe misije sem bil zaposlen na delovnem mestu, kjer so se organizirale in izvajale priprave na misijo, to je Poveljstvo sil - logistika. Prav tako smo ves čas spremljali potek misije in reševali aktualne probleme. Torej sem v prvi fazi priprav na misijo, od decembra 2007 do maja 2008 izvajal vse potrebne organizacijske priprave s področja logistike, za izvedbo misije, v drugem delu (maj do oktober 2008) sem zagotavljal ustrezno logistično podporo in v tretjem delu sem izvajal naloge kot poveljujoči drugega in tretjega kontingenta na misiji v Čadu (oktober 2008 do marec 2009).

2) Katere so bile vaše naloge na misiji?

Na misiji sem bil v vlogi poveljujočega slovenskega kontingenta ter častnik za zvezo med obveščevalno celico in operativnim centrom EUFOR poveljstva sil. Moje naloge so bile spremljanje aktualne obveščevalne situacije s strani enot, ki so izvajale naloge, posredovanje obveščevalnih informacij iz operativnega centra v obveščevalno celico, posredovanje aktualnih obveščevalnih informacij iz obveščevalne celice v operativni center, posredovanje informacij o predvidenih dejavnostih obveščevalnih služb v operativni center (npr. predvidena uporaba brezpilotnih letal ali načrtovanje izvidniških poletov za obveščevalne potrebe, spremljanje poteka operacij in izrednih dogodkov, spremljanje varnostne situacije in zagotavljanje izvajanja varnostnih ukrepov v operativnem centru.

3) Kako je lokalno prebivalstvo sprejelo prisotnost mednarodnih sil in kakšen vpliv je imela na njih?

Sprejem s strani lokalnega prebivalstva je bil različen. Za skupino Zagawa (skupina, ki je običajno povzročala konflikte) je bil EUFOR moteč. Za večino prebivalstva je bila misija sprejeta pozitivno. Največji vpliv na lokalno prebivalstvo je bil predvsem ekonomski (zaslužek zaradi izvajanja različnih storitev in zaposlovanje lokalnega prebivalstva) in varnostni (zavarovanje različnih območji v okolici begunskih centrov ter prisotnost nevtralne

oborožene sile, ki je onemogočala kriminalne dejavnosti). Sama misija ni bila namenjena podpori lokalnemu prebivalstvu, temveč beguncem iz Sudana in notranje razseljenemu prebivalstvu Čada, ki se je nahajalo v begunskih centrih, podpori humanitarnim organizacijam in zagotavljanju pogojev za prihod sil Združenih narodov.

4) Ste imeli kdaj občutek, da velesile, kot sta Francija, kot bivša kolonija, in ZDA, v misiji sodelujeta zlasti zaradi strateških in drugih lastnih interesov, saj je znano, da so apetiti po nafti in drugih naravnih virih izredno veliki.

ZDA niso bile vpletene v to misijo. Na podlagi informacij, ki sem jih prejel iz različnih odprtih virov, je bil vtis, da je Kitajska bistveno bolj vpletena v operacijo kot ZDA. Odnos Francije z vladajočo strukturo v Čadu je zelo dober in sodelovanje je precejšnje. Vpliv ZDA je bolj občuten na območju Sudana, kjer je bolj izrazen spopad med ZDA in Kitajsko za vpliv in možnost eksploatacije naftnih polj. Vsekakor je način pristopa na celotnem območju s strani Francije bolj prefinjen in delikaten kot ameriški, kar verjetno izhaja iz tradicije in poznavanja tega območja.

5) Ali ste mnenja, da je bila misija uspešna v svojem poslanstvu?

Menim da je bila misija zelo uspešna. Temu je tako iz več vzrokov, in sicer:

- namen misije je bil, da se zagotovijo pogoji za delovanje misije OZN. V ta namen so bile organizirane logistične poti (adaptacija letališč), izgrajene so bile baze na celotnem območju (veliki gradbeni posegi), zagotovljena je bila infrastruktura (npr. vodne vrtine z rezervoarji), zagotovljeno je bilo varno okolje v okolici begunskih centrov, omogočeno je bilo delo različnih humanitarnih organizacij, ki v je v tem območju pogosto tarča roparskih napadov, ob spopadih, kot je bil v Goz Beidi v avgustu 2008, je bila zagotovljena varna evakuacija humanitarnih delavcev;
- misija je zagotovila podporo pri organiziranju čadske policije in njenem pričetku delovanja;
- na kratko, zagotovljeni so bili pogoji za nadaljnje delo v operaciji OZN.

6) Kaj bi spremenili na misiji oziroma je kakšna stvar, ki vas je ovirala pri izvedbi misije?

Glede na izkušnje, ki sem jih imel na misiji, menim, da ne bi bilo potrebno spremeniti ničesar. Največja ovira za misijo je bila oddaljenost od matičnih držav in dolžina logističnih poti.

7) Kakšna se vam zdi prihodnost Čada in čadskih ljudi?

Čad je zelo velika in raznolika država. Ob odprti pomoči mednarodne skupnosti bi bilo mogoče zagotoviti stabilno življenjsko okolje. Glede na dejstvo, da so odkrite zaloge nafte, obstaja velika nevarnost spopada interesov velikih korporacij. Trenutno je največji vpliv na stabilnost Čada povezan s situacijo v Sudanu. V kolikor bi se oblast v Sudanu zamenjala z nekoliko boljšo, bi to bistveno vplivalo na situacijo v Čadu. Državi sta precej medsebojno povezani. Vprašanje, ki ostaja, je vpliv Kitajske na tem območju. Kitajska povečuje vpliv na celotnem območju Afrike z velikimi investicijami v infrastrukturo. Po drugi strani prihaja večina oborožitve, ki jo kupujejo države v tem območju, iz Kitajske. V kolikor se situacija v Sudanu uredi, bo tudi situacija v Čadu boljša.